

KAIP TAMPA KEBLI IŠ PAŽIŪROS PAPRASTA SIMBOLINIŲ PAVADINIMŲ RAŠYMO TAISYKLĖ

S a n t r a u k a

Simbolinių pavadinimų rašybai ir skyrybai kalbos leidiniuose neskiriama pakankamai dėmesio. Jie daugiausia nagrinėti kaip juridinių asmenų pavadinimai, o šie ypatingi tuo, kad yra linkę funkcionuoti ne tik rišliuose tekstuose. Funkcionuodami kaip viešieji užrašai, prekių ženklai, reklamos objektai, sąrašuose ir panašiuose tekstuose, jie pasižymi kitokiais rašymo polinkiais, tik iš dalies sutampančiais su simbolių pavadinimų rašymu rišliame tekste. Taigi, vien rašymą rišliame tekste reglamentuojanti taisyklė bent jau šiai simbolių pavadinimų grupei negali būti pakankama. Juridinių asmenų simbolių pavadinimus aptariant, neišvengiamai tenka minėti ir kitokias rašymo galimybes. Vis dėlto jos kalbos leidiniuose nėra išsamiai analizuojamos ir apibūdinamos, o trūkstant aiškumo vartosenoje susidarė tam tikros painiavos.

Gerokai susvyravus rašymo didžiosiomis raidėmis ir kabučių funkcijoms, susidarė puiki terpė taikyti anglų kalbai būdingus pavadinimų rašymo polinkius. Juridinių asmenų registro įrašai, iš kurių akivaizdžiai matyti anglų kalbos poveikis, atskleidžia ir daugiau svetimą rašybą palaikančių veiksmų: nelietuviškų simbolių pavadinimų rašymo taisyklės trūkumus, nepakankamai aiškiai brėžiamą ribą tarp rašybos ir skyrybos lygmenų, pavadinimų rašymo nerišlaus pobūdžio tekstuose, įskaitant ir tokią specifinę sritį kaip Juridinių asmenų registras, normos nebuvimą ir kalbos vartotojams skirtų simbolių pavadinimų rašymo taisyklių stygių.

Vartosena iškelia ir kalbos norminamuosiuose darbuose iš viso nevertinamų reiškinų. Tai pavadinimai, radęsi dėl kalbų sąveikos. Nors jų rašymo norma nėra formuluojama, atskaitos tašku ją nustatant būtų galima laikyti Juridinių asmenų registro įrašus. Tokie dariniai sudaromi citatos principu: vienu atveju į nelietuvišką junginį įtraukiamas lietuviškas elementas, kitu, atvirkščiai, į lietuviškos sintaksės pagrindu sudarytą junginį įtraukiamas nelietuviškas dėmuo, paprastai simbolinis pavadinimas. Trūkstant taisyklės, į simbolinio pavadinimo sudėtį įeinančio kito simbolinio pavadinimo linkstama neskirti nei kaip simbolinio pavadinimo, nei kaip svetimų lietuvių kalbai elemento. Taip pažeidžiamas bendras lietuvių kalbos polinkis ir jos norminimo principas neadaptuotų svetimžodžių nevartoti, o vartojamus rašytinėje kalboje traktuoti kaip citatas plačiąja prasme. Svarstytina, kiek toks pažeidimas teisintinas tikrinių vardų vartojimo sritimi.

Apskritai simbolių pavadinimų vartosenos analizė atskleidžia ir praktinio pobūdžio taisyklių, tiek kodifikacinio pobūdžio sprendimų poreikį. Sprendimai reikalingi ir dėl atskirų atvejų, tokių kaip kelių kalbų pavadinimų įforminimo klausimas, ir kompleksiški, tokie kaip tam tikrų ženklų (didžiosios raidės, ištisinio rašymo didžiosiomis raidėmis, kabučių, šrifto) funkcijų, tarpusavio santykio ir santykio su rašybos bei skyrybos lygmenimis aiškesnis formulavimas, simbolių pavadinimų rašymo nerišlaus pobūdžio tekstuose normos nustatymas, o ir jų rašymo rišliuose tekstuose normos tikslinimas. Dar vartosena atskleidžia ir simbolinio pavadinimo sampratą, simbolinio pavadinimo ir citatos santykio nepakankamą apibrėžtumą.

ESMINIAI ŽODŽIAI: simbolinis pavadinimas, vartosena, norma, rašyba ir skyryba, pavadinimų darymo taisyklės, rašymas didžiosiomis raidėmis, kabutės.

RAMUNĖ VASKELAITĖ

Lietuvos bankas

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

rvaskelaite@lb.lt